

Není sporu o tom, že koupené dílčí losy nebyly žalovanou firmou žalobci odevzdány. Byly-li zakoupené dílčí losy taženy v umořovacím tahu, bylo by třeba ke splnění tržové smlouvy se strany žalované, aby žalovaná buď odevzdala žalobci tažené losy, by si mohl výtěžek tahu sám vybrati, neb aby mu vydala celý výtěžek tažených losů, jež pro něho vybrala, spolu se zbývajícími výherními listy. Žalovaná se tak nezachovala, nýbrž si srazila, a to bez žalobcova souhlasu, z výtěžku tažených losů svoje požadavky, žalobcem neuznané a sporné, a složila do soudní úschovy pro žalobce jen částku 4755 Kč a 120 výherních listů zbývajících po umořovacím tahu. K tomu jest připomenouti, že žalovaná ani neuvedla, kolik peněz na tažené losy obdržela, co si z nich ponechala pro sebe a kolik skutečně činily její požadavky proti žalobci, nýbrž tvrdila všeobecně, že si srazila jen nedoplatek kupní ceny s příslušnými úroky a poplatky, jejichž výši vůbec neudala. O tom, zdali složení k soudu se stalo po právu a zdali se jím žalovaná sprostila svého závazku proti žalobci ve smyslu § 1425 obč. zák., nelze v rámci tohoto sporu rozhodovati. Ostatně žalobce by nebyl povinen, aby přijal od žalované částečné placení (§ 1415 obč. zák. a rozhodnutí čís. 11.700 sb. n. s.). Nelze tudíž v souzeném případě míti za to, že složením částky 4755 Kč a 120 výherních listů do soudní úschovy byla tržová smlouva se strany žalované firmy řádně splněna. Žalovaná v dovolací odpovědi poukazuje též na to, že bylo mezi stranami smluvně ujednáno, že nedoplatek kupní ceny může býti uhrazen z výhry, která na losy musí připadnouti. Avšak nehledíc ani k tomu, že si žalovaná srazila — jak sama uvedla — nejen nedoplatek kupní ceny, nýbrž též úroky a poplatky v neznámé výši, a že tu jde — jak bude dále vyloženo — o smlouvu neplatnou, bylo by lze v úhradě nedoplatku kupní ceny z výher, případněvších na koupené losy, spatřovati splnění smlouvy jen se strany kupitelovy, nikoliv se strany prodatelovy. Rozhodnutí čís. 10.201 sb. n. s., jehož se žalovaná dovolává ve své dovolací odpovědi, se nehodí na souzenou věc, neboť jeho předmětem byl spor, ve kterém bylo zjištěno, že žalovaná firma smlouvu splnila tím, že zaslala žalobci prodané losy, což se v souzené věci nestalo. Z toho plyne, že jest mylným právní názor odvolacího soudu, že tu jde o případ, jaký má na mysli ustanovení § 1432 obč. zák., a že žalobce proto není oprávněn požadovati od žalované zpět, co jí splatil, a protože tento mylný názor právní byl odvolacímu soudu jediným důvodem pro zamítnutí žaloby, neobstojí ani jeho rozsudek.

Čís. 12208.

Prodej losů na splátky.

Předpis § 1432 obč. zák. se nevztahuje na případy, kde jde o oboustranné závazky, jež jedna strana splnila, avšak druhá strana nikoliv. Splnění smlouvy prodatelem losů nelze spatřovati v tom, že prodatel losů vydal jich kupiteli t. zv. depositní list, v němž byly prodané losy označeny podle čísel a serií.

O prodej losů na splátky jde vždy, nemusí-li se kupní cena zaplatiti najednou, nýbrž má býti placena po částkách, bez rozdílu, jsou-li splátky předem pevně určeny, jsou-li na ně obě strany vázány a byly-li koupené losy odevzdány před úplným zaplacením kupní ceny čili nic.

T. zv. předprodejní listina neodpovídá předpisu § 2 písm. a) a b) zák. ze dne 30. června 1878, čís. 90 ř. zák., nevztahuje-li se na počet určitých, t. j. znaky jich vylosování vyznačených dílčích losů, podle čísel a serií. Tento nedostatek nebyl napraven pozdějším zasláním t. zv. depositního listu.

Na základě nezávazné a neplatné smlouvy o prodeji losů není prodávatel oprávněn domáhati se na kupitele zaplacení poplatku evidenčního, depositního a manipulačního, aniž má nárok na náhradu za herní práva. Rovněž nepřisluší prodávateli losů proti kupiteli nárok na náhradu akvizičních výloh, všeobecné režie a úroků kapitálu investovaného na zakoupení losů.

(Rozh. ze dne 21. prosince 1932, Rv. I 986/31.)

Žalobě, již se domáhal kupitel losů na prodávateli určení neplatnosti kupní smlouvy a vrácení 5.400 Kč splacených na kupní cenu 12.600 Kč za 60 kusů dílčích stavebních losů, procesní soud prvního státního soudu vyhověl. Důvody: Předkupní, správně kupní list, neodpovídá předpisu § 2 písm. a) b) zákona, poněvadž, třebaže jest opatřen tištěným podpisem žalované strany, nevztahuje se na počet určitých, t. j. znaky jich vylosování označených dílčích losů podle čísel a serií. Podle § 2 zákona jest živnostenský prodej státních nebo jiných losů nebo dílčích losů slosovacím plánem podobných dovolen jen pod podmínkami uvedenými pod a), b). Tím, v porovnání s § 1 zák. ze dne 7. listopadu 1862, čís. 85 ř. zák. chtěl zákonodárce prodeje bez zachování těchto podmínek prohlásiti za nedovolené, tedy neplatné, nicotné. Tomu nasvědčuje dále, že zákonodárce v §§ 3 a 4 zák. má další ustanovení, jichž nezachování však nestaví pod sankci nedovolenosti, nýbrž v § 5 cit. zák. jen pod sankci trestnosti. Jde tu tedy z tohoto důvodu o obchod nicotný podle § 2 cit. zák. a tedy ve smyslu § 879 obč. zák. obchod neplatný. Dodatečným, teprve po zaplacení části kupní ceny nastavším vydáním tak zvaného depositního listu s udáním čísel a serií určitých dílčích losů nemohl se obchod podle shora uvedeného již od počátku neplatný státi dodatečně platným, neboť § 2 zák. nějaké dodatečné konvalidování obchodu původně neplatného nezná. Následkem toho jest uvedená smlouva neplatná a jelikož dosud splněna nebyla, může žalobce žádati zpět, co na jejím základě dosud plnil. Odvolací soud žalobu zamítl.

Nejvyšší soud obnovil rozsudek prvního soudu.

Důvody:

Odvolací soud změnil rozsudek prvního soudu a zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhá proti žalované určení neplatnosti kupní smlouvy a vrácení částky 5.400 Kč, splacené na kupní cenu 12.600 Kč za 60 kusů dílčích stavebních losů, jen z důvodu, že smlouva byla oběma stranami již splněna a že proto, byť i šlo o smlouvu neplatnou, již zákon odpírá žalovatelnost, nemůže žalobce podle § 1432 obč. zák. žádati zpět, co žalované platil. Ustanovení § 1432 obč. zák., že nemůže býti žádáno zpět placení dluhu, který je neplatný jen pro nedostatek formálnosti

nebo jež jen zákon nedopouští stíhati žalobou, se nevztahuje na případy, kde jde o oboustranné závazky, jež jedna strana splnila, avšak druhá strana nikoliv, neboť v takových případech nelze mluvit o »placení dluhu« a inuže tedy strana, která plnila, požadovati od druhé strany své plnění zpět. (Viz rozhodnutí čís. 3728, 9560, 9561, 9798, 11.044 sb. n. s.) V souzené věci není sporné, že žalobce splatil žalované na kupní cenu za 60 dílčích stavebních losů, jež činila 12.600 Kč, jen částku 5.400 Kč. Splnění smlouvy stranou žalovanou spatřoval odvolací soud v tom, že žalovaná firma vydala žalobci t. zv. depositní list, v němž byly prodané dílčí stavební losy označeny podle čísel a serií. S tímto názorem odvolacího soudu však nelze souhlasiti. Jde o smlouvu trhovou, která by byla prodatelem splněna teprve odevzdáním koupené věci kupiteli (§ 1061 obč. zák.). V souzené věci není sporné, že koupené dílčí losy nebyly žalovanou firmou žalobci odevzdány. Pouhým vydáním t. zv. depositního listu nebylo žalobci poskytnuto ještě žádné plnění, nýbrž bylo mu jím dáno jen vyrozumění, že uvedené v něm dílčí losy byly žalovanou firmou vzaty do úschovy. Pokud žalovaná k tomu dodává v dovolací odpovědi, že prý vykonala patřičný zápis ve svých obchodních knihách a že tím převedla na žalobce vlastnictví k losům ve smyslu § 5 zákona ze dne 10. října 1924, čís. 241 sb. z. a n., nelze k tomu v dovolacím řízení přihlížeti, ježto jde o novotu nepřednesenou v řízení v první stolici. Připomenouti jest, že se rozhodnutí čís. 10.201 sb. n. s., jehož se žalovaná dovolává v dovolací odpovědi, na souzený případ nehodí, neboť jeho předmětem byl spor, ve kterém bylo zjištěno, že žalovaná firma smlouvu splnila tím, že zaslala žalobci prodané losy, což se v souzené věci nestalo. Jest tudíž mylný právní názor soudu odvolacího, že tu jde o případ, jaký má na mysli ustanovení § 1432 obč. zák., a že žalobce proto není oprávněn požadovati od žalované zpět, co jí splatil, — a protože tento mylný právní byl odvolacímu soudu jediným důvodem pro zamítnutí žaloby, neobstojí ani jeho rozsudek.

Odvolací soud, vycházející z vytčeného mylného názoru právního, nepřezkoumal první rozsudek ve všech odvoláním uplatňovaných bodech, neboť se neobíral otázkami, zdali jde o splátkový obchod s losy a zdali sporná smlouva jest neplatná pokud se týče nicotná z důvodů uvedených prvním soudem, nýbrž uvedl jen všeobecně, že, byť i šlo o smlouvu podle zjištění prvního soudu neplatnou, již zákon odpírá žalovatelnost, nemůže přece ten, kdo plnil na základě takové smlouvy, žádati zpět, co platil. Ježto však jde jen o řešení otázek právních a ježto odvolací soud převzal všechna skutková zjištění, kteráž pro toto řešení postačí, jest na dovolacím soudě, by sám přezkoumal i právní vývody odvolání žalované firmy, s nimiž se odvolací soud nevypořádal. Pokud se týče otázky, zdali sporný obchod jest obchodem splátkovým, jest míti na paměti, že předmětem koupě byly losy, že šlo nesporně o prodej losů provozovaný žalovanou firmou po živnostensku a že podmínky, za kterých jest dovoleno prodávati losy nebo dílce losů po živnostensku na splátky, jsou zvlášt upraveny zákonem ze dne 30. června 1878 čís. 90 ř. zák. V § 2 tohoto zákona se mluví prostě o prodeji »proti placení ve splátkách« (Veräusserung gegen Ratenzahlung). O takový prodej jde vždy, jakmile se kupní cena nemusí zaplatiti celá najednou, nýbrž má býti placena po částkách. Zákon čís. 90/1878 ř. zák. nečiní také rozdíl, zda

jsou splátky předem pevně určeny, zda jsou na ně obě strany vázány a zda byly koupené losy odevzdány před úplným zaplacením kupní ceny čili nic. Pojem prodeje losů na splátky podle zákona čis. 90/1878 ř. z. jest tedy širší, než pojem splátkového obchodu ve smyslu zákona ze dne 27. dubna 1896 čis. 70 ř. z., a nebyl ve svém rozsahu nijak omezen tímto pozdějším zákonem, což plyne jasně z ustanovení jeho § 11, že se zachovávají v platnosti také předpisy zákona ze dne 30. června 1878 čis. 90 ř. z. V souzeném případě měla býti placena kupní cena za dílčí losy podle prodejních podmínek takto: 1. T. zv. »záloha« 5.400 Kč měla býti zaplacena buď najednou nebo v šesti měsíčních splátkách po 900 Kč. Že tato t. zv. »záloha« jest součástí kupní ceny losů, o tom nelze pochybovati, jinak by přece nebylo důvodu, proč by ji kupující platil. I žalovaná firma sama označuje v odvolání tuto t. zv. zálohu za »část kupní ceny«. 2. Zbytek kupní ceny (7200 Kč) se nemusí po případě vůbec platiti, ježto se uhradí z výher, které na losy připadnou. Úhrada z očekávaných výher jest ovšem ve skutečnosti také placením se strany kupujícího, neboť výhra by připadla jemu, a použije-li se jí na zaplacení nedoplatku kupní ceny přímo, jde jen o zjednodušenou manipulaci. Z toho jest zřejmé, že kupní cena za dílčí losy měla býti splacena podle prodejních podmínek ve více částkách, a jest proto sporný prodej losů posuzovati jako prodej na splátky podle § 2 zákona čis. 90/1878 ř. z. (Srovnej rozhodnutí čis. 11.665 sb. n. s.). Že t. zv. předprodejní listina, která jest ve skutečnosti listinou o prodeji, nevyhovuje předpisům § 2 a) a b) zákona čis. 90/1878 ř. z., bylo správně vyloženo již v rozsudku prvního soudu. Tento nedostatek nebyl napraven pozdějším zasláním t. zv. depositního listu, který není listinou o prodeji, nýbrž jen potvrzením, že uvedené v něm dílčí losy byly vzaty do úschovy. Soud první stolice uvedl v důvodech svého rozsudku, že jde o obchod nicotný podle § 879 obč. zák. To se ovšem nesrovnává s judikaturou nejvyššího soudu, která se ustálila na právním názoru, že porušení předpisů § 2 zákona čis. 90/1878 ř. z. má v zápětí, že na takovou smlouvu není vázána žádná smluvní strana, že nemůže žalovati o její splnění, že smlouva jest pro obě strany nezávazná a tudíž neplatná. (Rozhodnutí čis. 8252, 9560, 9561, 9798, 11.044, 11.665, 11.666, 11.779 sb. n. s.) Nejvyšší soud neshledává příčiny, by se od této své stálé praxe v souzeném případě odchýlil. Ale i to postačí k odůvodnění žalobního nároku na vrácení plnění, jež poskytl žalobce žalované firmě, a soud první stolice, vyhověv žalobní žádosti o vrácení zaplacené částky 5.400 Kč s přísl., nepochybil po stránce právní. Rovněž jest tím dostatečně odůvodněn výrok rozsudku prvního soudu vydaný o mezitímním návrhu na určení, že sporná kupní smlouva jest neplatná.

Pokud se týče konečně vzájemných pohledávek, jež byly žalovanou firmou namítány k započtení, rozhodl o nich první soud ve svém rozsudku, tak, že nejsou po právu až do výše zažalované pohledávky, a odůvodnil svůj výrok tím, že jsou vyvozovány z neplatného právního jednání. Odvolací soud, řídě se právním stanoviskem, jež zaujal k nároku žalobnímu, nepovažoval za nutné, by se obíral vzájemnými nároky žalované, uplatňovanými k započtení, ač i výrok prvního soudu o nich byl žalovanou v odvolání napaden. Leč i po této stránce jde v podstatě jen o řešení otázek právních, o nichž může dovolací soud sám rozhod-

nouti na základě skutkového stavu, zjištěného nižšími soudy. Žalovaná firma si činí proti žalobci tyto nároky, jež namítá k započtení: 1. nárok na náhradu za herní práva po 10 Kč za los, celkem 2.400 Kč, 2. nárok na náhradu 8% úroků z kapitálu investovaného na zakoupení losů v částce 1100 Kč, 3. nárok na zaplacení částky 1200 Kč jako poplatku evidenčního, depositního a manipulačního ve výši 150 Kč čtvrtletně, 4. nárok na náhradu akvizičních výloh, jež činí 2.700 Kč, a 5. nárok na náhradu všeobecné režie 10% z nákupní hodnoty, to jest 720 Kč. Žádný z těchto vzájemných nároků není po právu odůvodněn. Jak bylo již vloženo, jde o trhovou smlouvu pro obě strany nezávaznou a tudíž neplatnou, takže žalobce jest oprávněn požadovati od žalované, by mu vrátila, co jí zaplatil. Žalovaná však není oprávněna požadovati na žalobci na základě nezávazné a neplatné smlouvy vzájemné plnění. Zejména nemůže žalovaná proti žalobci uplatňovati ani smluvní nárok na zaplacení poplatku evidenčního, depositního a manipulačního, ani nárok na náhradu za herní práva, která přece z neplatné smlouvy pro žalobce vůbec nevznikla. Ostatní vzájemné nároky na náhradu akvizičních výloh, všeobecné režie a úroků z kapitálu investovaného prý na zakoupení losů žalované firmě proti žalobci nepřisloušejí, neboť tu nejde o náklady, z nichž měl žalobce majetkový prospěch, nýbrž vesměs o výlohy, jež žalované firmě vznikly z toho, že ujednala, a to proti předpisu § 4 zákona č. 90/1878 ř. z. prostřednictvím své pocestné agentky, se žalobcem nedovolený a neplatný obchod, porušivši tak předpisy zákona o losových obchodech na splátky, jež jako odborná firma musila znáti a tímto svým neplatným jednáním si tyto výlohy sama způsobila. Rozhodnutí č. 8929 sb. n. s., na něž poukazovala žalovaná ve svém odvolání, se nehodí na souzenou věc, neboť pojednává o smlouvě, která byla platně uzavřena, avšak byla později zrušena, kdežto v souzeném případě k platné smlouvě nedošlo a žalobce tedy nebyl povinen, by z ní žalované firmě něco plnil. Z téhož důvodu není tu podmínek ani pro použití ustanovení § 2 odst. (2) zákona o splátkových obchodech ze dne 27. dubna 1896 č. 70 ř. zák. Bylo proto důvodnému dovolání žalobcovu vyhověti a změnou napadeného rozsudku obnoviti ve věci správný rozsudek soudu první stolice.

Čís. 12209.

Ochrana nájemců (zákon ze dne 28. března 1928, č. 44 sb. z. a n.).

Předpis § 22 (2) zákona, podle něhož nelze zpět žádati přeplatek na nájemném za dobu minulou, vztahuje se i na přeplatky z doby před 1. dubnem 1928, nebylo-li jich vrácení žalobou uplatněno do 31. března 1928. Lhostejno, z jakého důvodu nebyla žaloba včas podána.

Připojení se poškozeného k trestnímu řízení podle zákona ze dne 17. října 1919, č. 568 sb. z. a n. (a zákona ze dne 25. dubna 1924, č. 80 sb. z. a n.), nemůže nahraditi včasné uplatnění nároku na vrácení přeplatku v řízení civilním.

(Rozh. ze dne 21. prosince 1932, Rv I 1016/31.)